

Просушування зимових речей

КОСТЯНТИН МОСКАЛЕЦЬ

4 БЕРЕЗНЯ 2020

Фото: Shanna Camilleri

Одержавши повідомлення про те, що померла Тіне, молодша сестра Кьорая, Мацуо Басьо написав хайку:

Мабуть, вивішено сьогодні
одежу й тих, що вже їх нема...
Просушують зимові речі.
(Переклад Геннадія Туркова)

Натрапляючи на це хайку, я щоразу бачу ту саму картину: улюблений фіолетовий халат моєї покійної молодшої сестри Світланки. Як він сохне на балконі, махаючи рукавами на весняному вітрі, навіваючи неможливе: що одного разу вона повернеться, вдягне його й заходиться чистити картоплю або мити посуд. Буденні на позір заняття набувають у такому освітленні сакрального значення. І сам фіолетовий халат стає чимось на кшталт ризи.

Коли господарі вирушають до кращих світів, їхні особисті речі залишаються з нами. Костур, із яким батько виходив на прогулянку в останні роки життя, досі стоїть на тому самому балконі, де роками сохне й ніяк не може висохнути фіолетовий халат сестри. Викинути той костур або віддати комусь чужому не підіймається рука. Адже дерево пам'ятає дотик лагідних батькових долонь і його ім'я. Костур самотній, костур осиротілий, він був потрібен лише батькові за його життя і в цій потребності знаходив сенс існування. А тепер став схожим на старого дерев'яного пса, букового Хатіко, що вдень і вночі виглядає господаря. Я теж його, Хатіко, виглядаю...

Може, до осиротілих речей належать і пам'ятні дати в календарі – скажімо, дні народження наших померлих. Колись такі святкові, тепер вони зблякли й поменшали, стали безпритульними посеред актуальних дат року, незримий друкар перестав мітити їх червоним кольором, кольором серця. Числа тихо сумують на вітрі часу, згадуючи неймовірні, барвисті дні, коли вони означали так багато, коли столи вкривалися білосніжними скатертинами, задерикувато кружляли вінілові платівки, видобуваючи на яв улюблені пісні нашої сім'ї, весело бринів кришталь, сяяло рубінове вино супроти сонця й ошатно вбрані ми хором співали «Многая літа» тим, чий літа, як виявилось згодом, не були ні надто многими, ані аж такими вже благими. Кришталь той і досі стиха бринить, коли ми ходимо вітальнею, а от вина, у цілковитій відповідності до євангельської притчі, у нас немає. І звітрілі числа, замріяно дивлячись у далечінь минулого, нагадують нам, як увечері сім'я довго не хотіла обривати листок календаря: нехай не згасає цей день дорогою в екзистенційний Еммаус, нехай це народження, це весілля, це повернення з армії, це хрещення, це свято минушого життя ще хоч трохи побуде з нами, хай містичним фіолетовим світлом неопалимої свічки радості посвітить знаменна дата того часу, коли ми ще всі живі й усі разом.

Батькові книжки, одяг сестри, ікони з бабусиної хати, порожні вулики й робочий інструмент – це не предмети одноразового вжитку, якими по вінця заповнений часопростір XXI століття. Позад ідеї одноразовості маячить примара віртуальних речей і функцій, а далі розпочинається моторошний світ нежиті, у якому і люди, і речі однаково зайві. Тимчасом ці, наші речі, наші помічники і друзі, без яких, каже приказка, ми як без рук, не узгоджуються зі смертю й непотрібністю. Розташовані на відстані руки, незримими нитками поєднані з серцем родини, вони чекають апокатастасису й повернення правдивих власників. Коса чекає, що дід Федь обкосить бур'яни довкола давно зниклої хати, алюмінієві тази твердо переконані, що ще

варитимуть варення із суничних галявин назавжди. Якби люди вміли бути такими вірними! Інколи здається навіть, що жоден із нас, тих, хто ще залишився, не має повного права використовувати ці речі за призначенням. А коли ти все ж береш до рук теку з батьковими рукописами й нотатками до майбутніх повістей, жодна з яких так і не була написана, або його улюблену самописку, або окуляри з навіки відламанною дужкою, то речі ледь зіщулюються. Добре, потримай нас трохи, ніби кажуть вони, згадай, як тішився батько, коли ти відремонтував цю дужку, коли купив і приніс новий стрижень для цієї самописки, але потім, потім обов'язково поклади нас, будь ласка, на місце, у нас тут є своє місце, у нас був той, кому ми належали сповна, може, він іще повернеться, і ми тоді знову старанно служитимемо йому.

Тільки ж він не повернеться, любі й віддані наші речі. Ані він, ані вона. «Чоловік бо – дні його, немов билина: квітне, мов квітка в полі. Потягне над ним вітер, і його немає, і місце, де він був, його не впізнає більше», – скрушно зітхає той, хто серед вірних речей згадує благословенні дні разом, спільний хліб живих. Розмови дзвеніли, вино лилося через край, вірші читались і співалися пісні. Ми не дуже боялися смерті. Більше за смерть ми боялися розлуки, і от вона настала. Можливо, наші твори – це теж по-своєму речі. Адже недарма тоді, у сяйливій юності, ми з захватом казали одне одному: «Це сильна річ! Слухай, ти написав прекрасну річ!» І коли ми відійдемо, ці вірші та пісні так само вічно майорітимуть на вітрі часу, як зимові речі Тіне, молодшої сестри Кьорая, як фіолетовий халат моєї сестрички Світланки, як сторінки батькових щоденників і ненаписаних повістей, нагадуючи майбутнім людям, що всі ми смертні і безсмертні одночасно:

Падали тихі сніжинки на чорну, спустошену землю,
Рік нещасливий ішов безвісти, на вигнання,
Ми неквапливо пили вино молоде, золотисте,
Добре горіла сосна, тішачи тіло теплом.

Ми говорили про вічність, цитуючи давніх поетів,
Слухали вражено нас речі знайомі, прості,
І уявляли й собі небесне засніжене Царство,
І шкодували, що там місця для них не було.

Любі і віддані речі! Ми раптом відчули цю туґу,
Цю невимовну печаль бідних, малих служників, –
Лампи, що світло несла крізь ночі безмежні, безсонні,
Посуду, що пригощав скромною стравою нас.

Гірко дивилися книги, яких ми не зможем забрати,

І на гітарі струна тріснула саме в цю мить.
Глянули ми за вікно – там темінь буяла нестерпна;
Речі вже знали про рай – і залишалися тут.

КОСТЯНТИН МОСКАЛЕЦЬ

4 БЕРЕЗНЯ 2020